

Raportti omistajaohjauksen periaatteiden toteutumisesta OP Ryhmässä aikavälillä H2 2023 – H1 2024

Selvitys omistajaohjauksen periaatteiden toteutumisesta

Omistajaohjauksen raportissa esitellään omistajaohjauksen periaatteiden toteutuminen pörssilistattujen yhtiöiden osalta aikavälillä H2 2023 – H1 2024 seuraavien yhtiöiden osalta: OP Varainhoito Oy, OP-Rahastoyhtiö Oy, OP-Henkivakuutus, OP-Eläkesäätiö. Omistajaoikeuksia käytetään kohdeyhtiöissä mm. seuraamalla näiden taloudellista suoriutumista, yhtiön toiminnan riskejä ja pääomarakennetta. Lisäksi kiinnitetään huomiota hallinnointi- ja ohjausjärjestelmiin sekä yhteiskunnallisiin ja ympäristönäkökohtiin.

Näiden OP Ryhmän yhtiöiden periaatteet on julkaistu seuraavilla sivuilla op.fi:ssä:

- [OP-Varainhoito](#)
- [OP-Rahastoyhtiö](#)
- [OP-Henkivakuutus](#)
- [OP-Eläkesäätiö](#)

Kunkin yhtiön Omistajaohjauksen periaatteissa on esitettynä omistajaohjauksen suuntaviivat.

OP Ryhmän yhtiöiden hallitukset ovat hyväksyneet yhtiöiden omistajaohjauksen periaatteet. Periaatteiden linjaukset ovat samansuuntaisia, joten lähtökohtaisesti OP Ryhmän yhtiöillä on yksi yhtiökoukouskanta. Omistajaohjausta käytetään pörssilistatuissa kohdeyhtiöissä.

Lisää tietoa:

[Vastuullinen sijoittaminen](#)

Sisältö

1 OP Varainhoito Oy	4
1.1 Suorat vuoropuhelut yhtiöiden kanssa	4
1.1.1 Kansainväliset normirikkomukset	4
1.1.2 Salkunhoitajien käymät keskustelut yhtiöiden kanssa	10
1.1.3 Ilmastovaikuttaminen	10
1.2 Osallistuminen ja äänioikeuden käyttäminen yhtiökokouksissa	12
1.2.1 Kotimaiset yhtiökokoukset	14
1.2.2 Ulkomaiset yhtiökokoukset	16
1.2.3 Muu vaikuttaminen ja vuoropuhelu sidosryhmien kanssa	20
1.2.4 Nimitystoimikunnat	20
2 OP-Rahastoyhtiö Oy	21
3 OP-Henkivakuutus Oy	22
3.1 Yhtiökokoukset	22
3.2. Nimitystoimikunnat	23
4. OP-Eläkesäätiö	24

1 OP Varainhoito Oy

OP Ryhmään kuuluva OP Varainhoito Oy (jäljempänä OP Varainhoito) on sijoituspalveluyritys, joka tarjoaa omaisuudenhoitopalveluita instituutioille ja muille yhteisöille sekä varakkaille yksityishenkilöille. Palveluita ovat täyden valtakirjan salkunhoito ja konsultatiivinen sijoitusneuvonta sekä sijoitusrahasto-osuuksien ja muiden rahoitusvälineitä koskevien toimeksiantojen välittäminen.

Tässä raportissa kuvataan, miten omistajaohjaus on toteutunut OP Varainhoidon tarjoaman omaisuudenhoitopalvelun ja salkunhoidon osalta, kun asiakkaiden varoja sijoitetaan säännellyllä markkinalla kaupankäynnin kohteena olevaan yhtiöön. OP Varainhoidon sijoitustoiminnan tavoitteena on sijoituskohteiden mahdollisim-

man hyvä arvonkehitys pitkällä aikavälillä suhteessa riskiin.

OP Varainhoito toimii OP-Rahastoyhtiö Oy:n (jäljempänä OP-Rahastoyhtiö) hallinnoimien rahastojen salkunhoitajana (kappale 2) ja OP Ryhmän vakuutusyhtiöiden ja eläkeyhteisöjen omaisuudenhoitajana (kappaleet 3-4). Näillä yhteisöillä on sääntelyn edellyttämät, erilliset omistajaohjauksen periaatteet (linkit sivulla 2), joita OP Varainhoito toteuttaa niiden lukuun. Näiden yhtiöiden omistajaohjauksen toteutuminen on raportoitu erikseen kunkin yhtiön osalta tässä raportissa.

1.1 Suorat vuoropuhelut yhtiöiden kanssa

1.1.1 Kansainväliset normirikkomukset

OP-Rahastoyhtiön hallinnoimien rahastojen osalta vaikutetaan aktiivisissa ja suorissa osake- ja yrityslainasijoituksissa yhtiöihin, mikäli yhtiöllä on palveluntarjoajan vahvistama kansainvälinen normirikkomus. Aktiivisissa ja suorissa sijoituksissa OP Varainhoidon ESG-asiantuntijat ja salkunhoitajat seuraavat, että sijoituskohteet noudattavat kansainvälisiä normeja, kuten OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille, YK:n yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet (UNGP) tai YK:n Global-periaatteita. Kansainväliset normit määrittelevät minimitason vastuulliselle liiketoiminnalle. Tavoitteena on osakkeiden

tai velkakirjojen omistajina vaikuttaa siten, että normeja rikkoneet yhtiöt muuttavat toimintaansa ja alkavat noudattaa kansainvälisiä normeja toiminnassaan.

Kansainväliset normirikkomukset voivat liittyä ihmisoikeuksiin, ympäristöasioihin tai hyvään liiketapaan. Käytämme palveluntarjoajaa tunnistamaan yhtiöihin kohdistuvat epäilyt sekä vahvistamaan kansainväliset normirikkomukset kvartalleittain. Ensisijaisesti normeja rikkoneeseen yhtiöön vaikutetaan ja vasta toissijaisesti omistuksesta luovutaan. Aktiivisia suoria sijoituksia ei tehdä yrityksiin, jotka ovat olleet osallisena kansainvälisten normien rikkomuksissa ja joihin vaikuttaminen on ollut tuloksetonta. Ulkoisen palveluntarjoajan lisäksi, OP Varainhoito

käyttää normirikkomusanalyysissa myös omaa harkintaa. Esimerkiksi tietyissä tapauksissa rikkeeseen johtaneen toiminnan voidaan katsoa olevan jo vanhentunut, tai analyysimme mukaan yhtiö on jo osoittanut tehneensä tarpeeksi korjaavia toimenpiteitä.

Käytämme ulkoisen palveluntarjoajan, Sustainalytics:n, kansainvälisiin normeihin pohjautuvaa yhtiövaikuttamispalvelua, kun vaikutamme yhtiöihin kansainvälisten normirikkeiden tai niiden epäilysten osalta. Sustainalytics koordinoi vaikuttamisdialogeja, sekä monitoroi ja raportoi yhtiöistä, joiden on todettu rikkovan kansainvälisiä normeja tai jotka ovat epäiltyjen normirikkeiden takia palveluntarjoajan seurantalistalla. OP Varainhoito

Oy:n ESG-asiantuntijat ja salkunhoitajat osallistuvat palveluntarjoajan koordinoimiin yhtiökohtaisiin puheluihin. Saamme kvartaaleittain tilannekatsauksen palveluntarjoajan käymistä keskusteluista ja yhtiöiden edistymisestä. Näiden tilannekatsausten avulla voimme seurata ja varmistaa, että kohdeyhtiömme parantavat toimintaansa mahdollisten rikkeiden osalta. Jos kuitenkin huomaamme, että kansainvälisiä normeja rikkova yhtiö ei vaikuttamistoimenpiteistä huolimatta paranna toimintaansa, luovumme omistuksesta.

60

Kansainvälisiin normeihin pohjautuvaa vaikuttamiskeskustelua

7

Uutta kansainvälisiin normeihin pohjautuvaa vaikuttamiskeskustelua

Taulukko 1. Lisätietoja vaikuttamisen piirissä olevien yhtiöiden osalta vuoden 2023 toisen vuosipuoliskon ja 2024 ensimmäisen vuosipuoliskon aikana

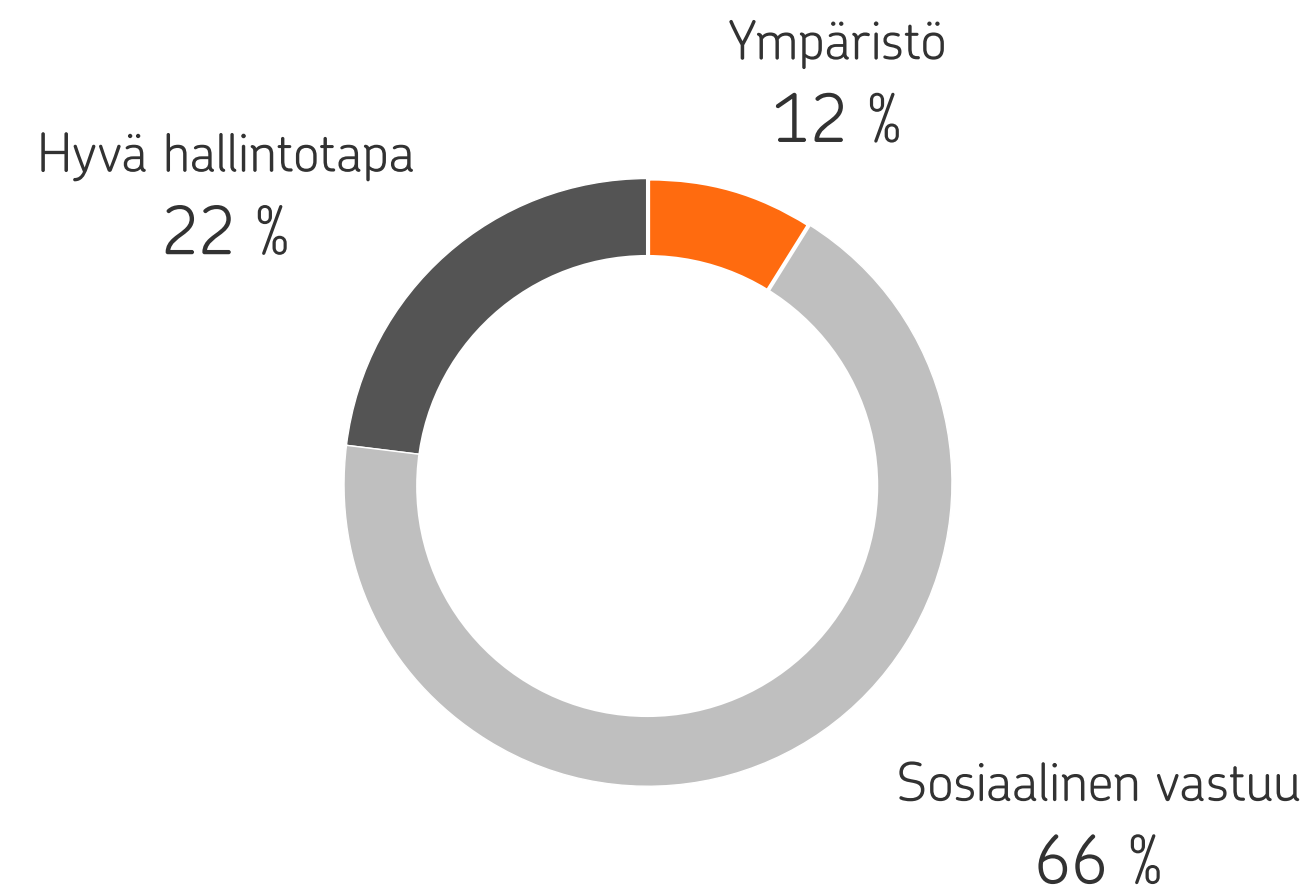
Vaikuttamiskeskustelut H2 2023 alussa	63
Vaikuttaminen aloitettu H2 2023 – H1 2024 välisenä aikana	7
Uusi vaikuttamiskeskustelu uuden omistuksen myötä	4
Normirikkomus todettu vaikuttamisen seurauksena ratkaistuksi	-6
Normivaikuttaminen päättynyt tuloksettomana	-1
Vaikuttaminen ei enää etusijalla omistuksen myymisen myötä	-7
Vaikuttamiskeskustelut 2024 H1 lopussa	60

Vuoden 2024 ensimmäisen vuosipuoliskon lopussa käynnissä oli 60 normirikkomuksiin tai epäilyihin liittyvää vaikuttamiskeskustelua, joita käytiin 53 eri yrityksen kanssa. Näistä keskusteluista seitsemän olivat uusia 2023 toisen vuosipuoliskon ja 2024 ensimmäisen vuosipuoliskon aikana. Vuoden 2023 lopussa todettiin myös kuusi vaikuttamiskeskustelua ratkaistuksi, kun yritykset olivat tehneet riittäviä toimenpiteitä toteutuneiden tai mahdollisten normirikkomusten korjaamiseksi. Vaikuttamiskeskustelujen määrä oli suurempi kuin yritysten määrä, sillä viidessä yrityksessä oli meneillään useampia vaikuttamiskeskusteluita, jotka liittyivät toisistaan erillisiin mahdollisiin tai todettuihin normirikkomuksiin. Seitsemän

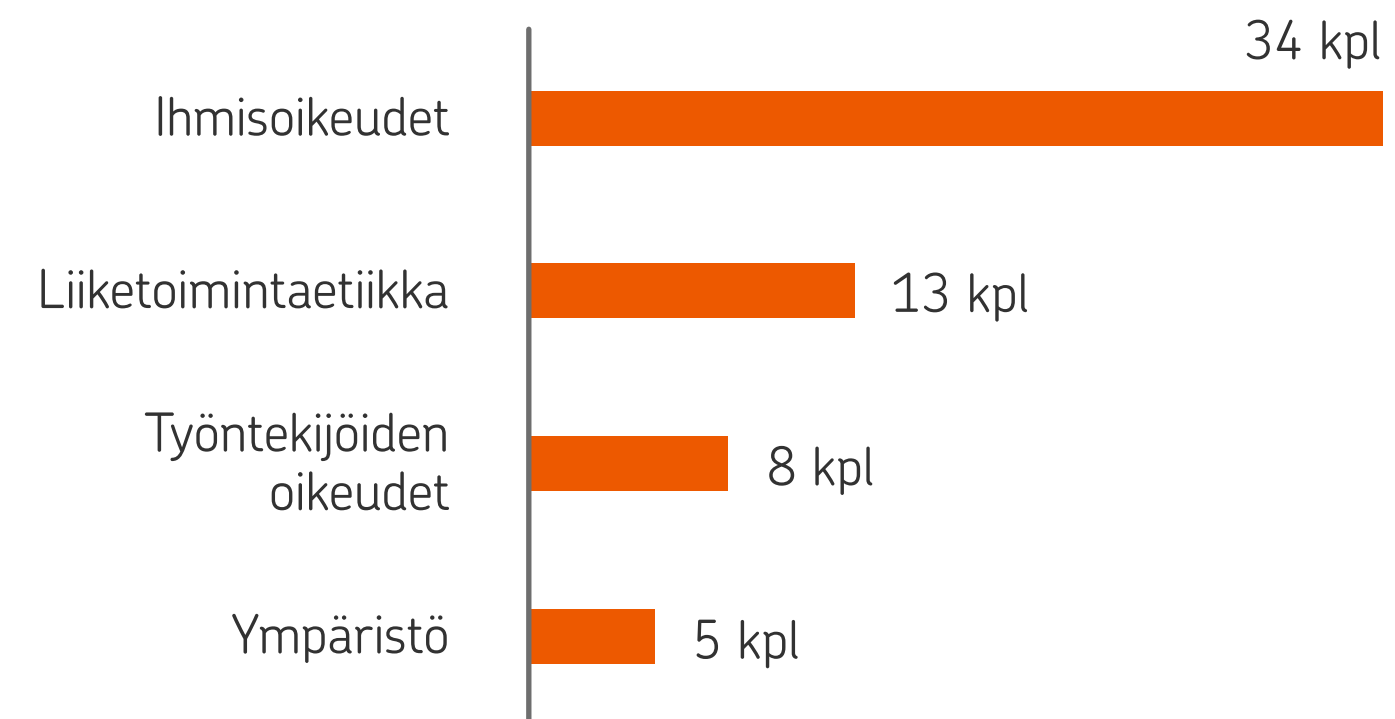
käynnissä ollutta vaikuttamiskeskustelua eivät ole OP:n rahastoille enää etusijalla, sillä näiden yhtiöiden osalta omistukset päädyttiin myymään. Lisäksi neljä vaikuttamiskeskustelua tuli OP:n rahastoille olennaiseksi uuden omistuksen myötä. Yksi vaikuttamiskeskustelu myös päätettiin tuloksettomana, sillä yhtiö ei osoittanut merkkejä toimintansa parantamiseksi mahdollisen normirikkomuksen osalta.

Kuvio 1. Normirikkomusten jakauma ESG-jaottelulla H1 2024 lopussa

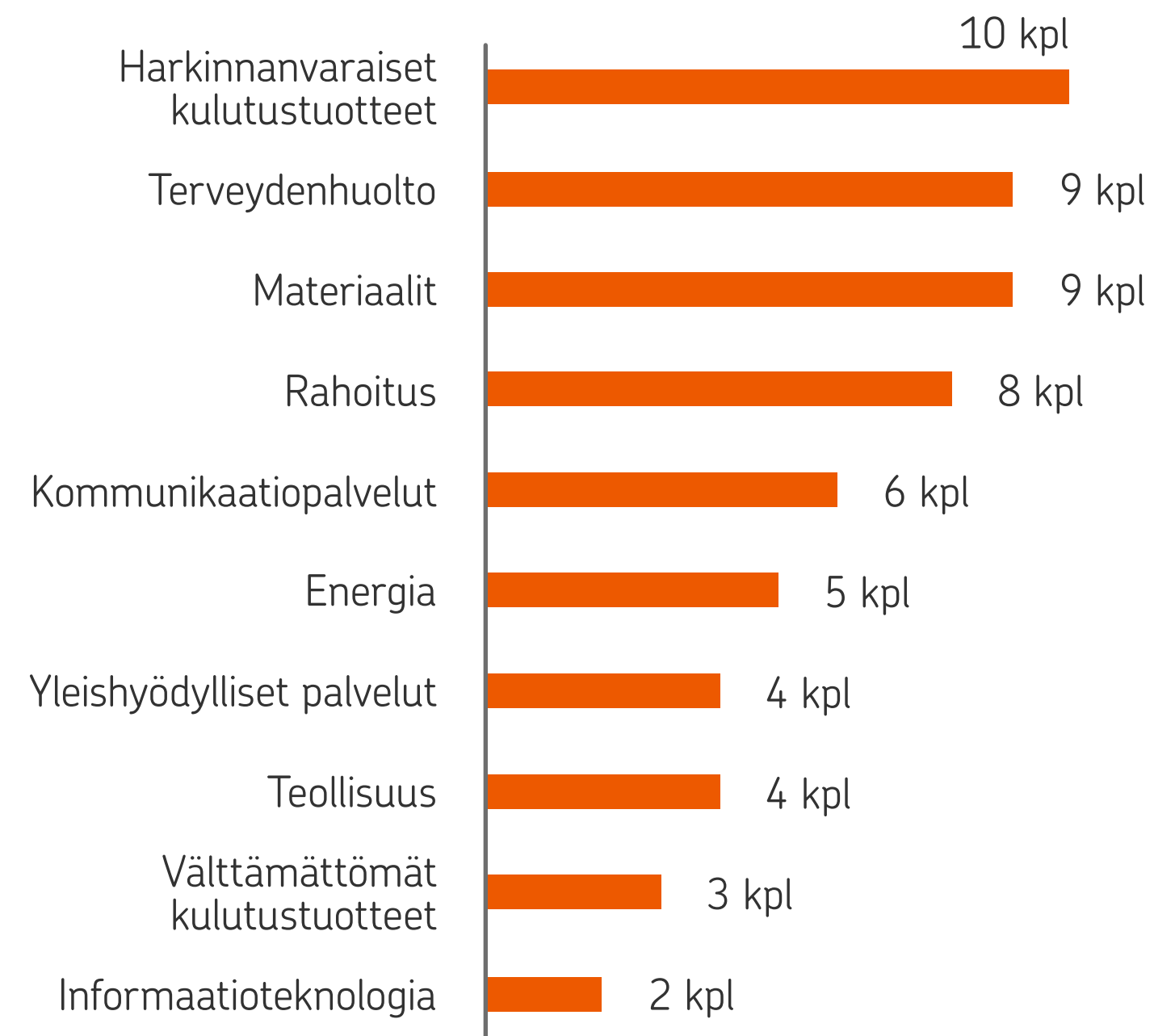
Kuvio 2. Normirikkomusten jakauma tyypeittäin H1 2024 lopussa

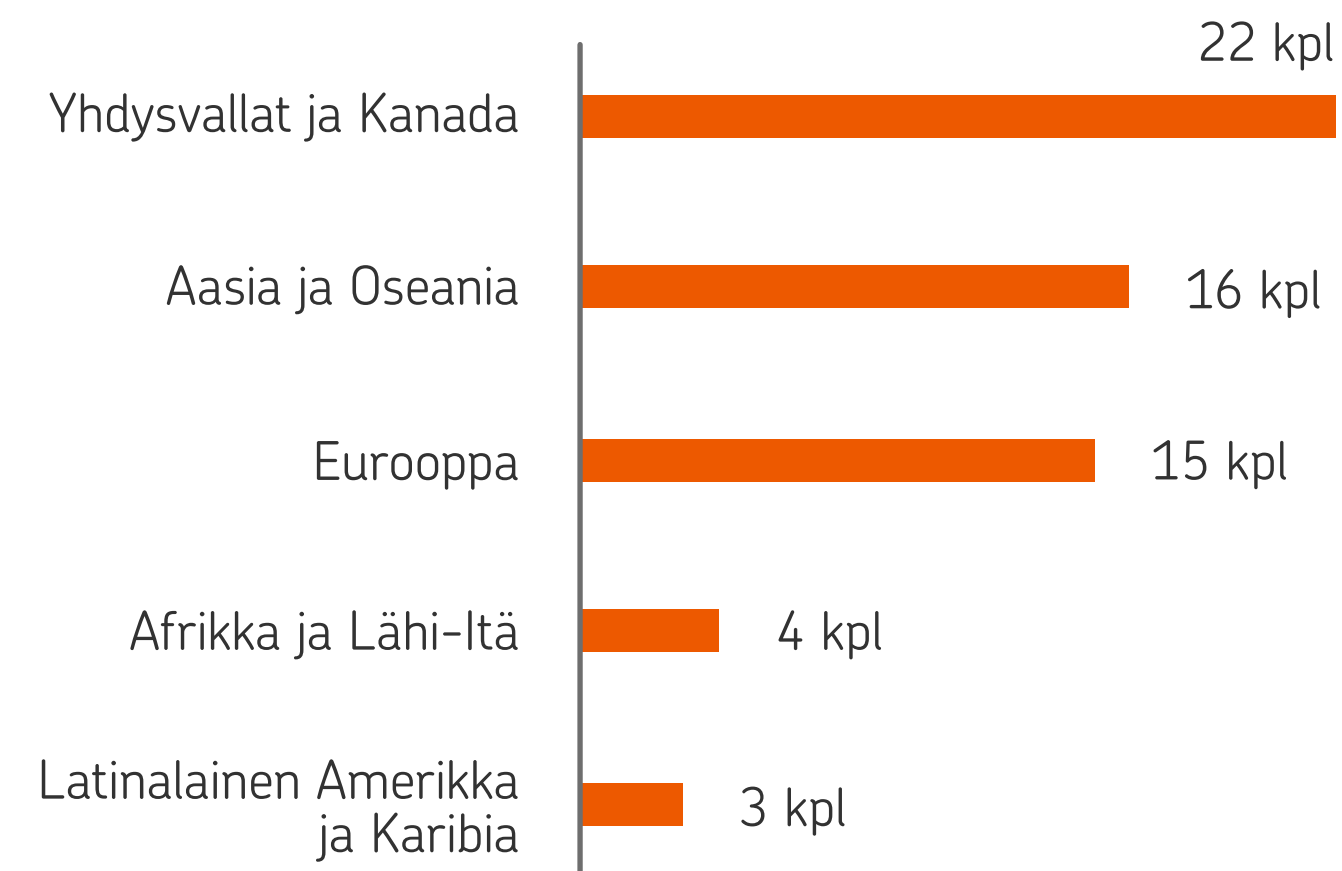
ESG-jaottelulla (ympäristövastuu, sosiaalinen vastuu ja hyvä hallintotapa) mitattuna valtaosa havaituista normirikkomuksista liittyi sosiaaliseen vastuuseen, joista selkeästi suurin osa liittyi ihmisoikeusrikkomuksiin. Yleisiä esimerkkejä tällaisista ihmisoikeuksiin liittyvistä vaikuttamiskeskusteluista olivat datan yksityisyyteen ja turvallisuuteen liittyvät rikkomukset sekä yhtiöiden liiketoiminta-alueella olevien paikallisyhteisöjen suhteisiin liittyvät epäkohdat. Vastaavasti liiketoimintaetiikkaan liittyvät tekijät olivat toiseksi yleisin aihepiiri, jossa rikkomus saattaa liittyä esimerkiksi lahjontaan ja/tai korrupioon.

Kuvio 3. Normivaikuttamiskeskusteluiden toimialajakauma H1 2024 lopussa

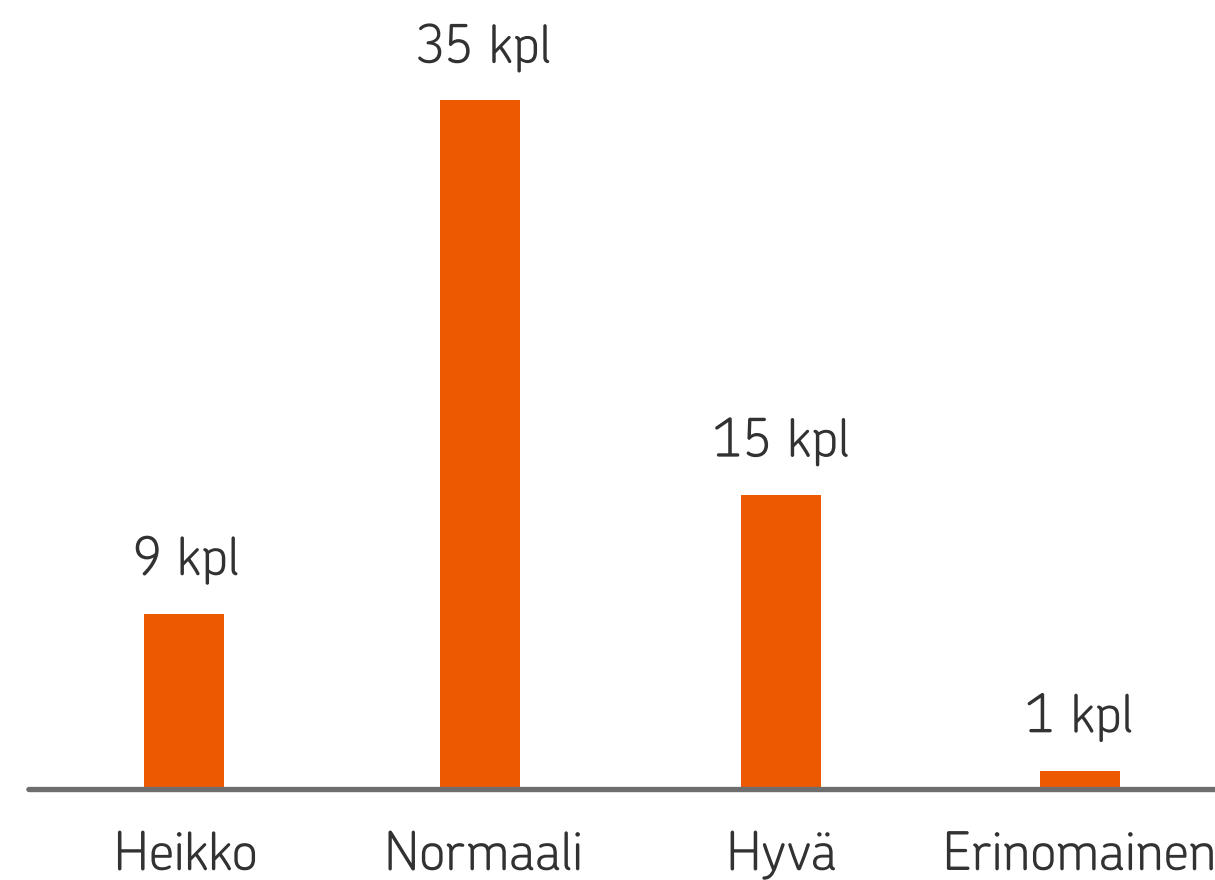
Kuvio 4. Normivaikuttamiskeskusteluiden maantieteellinen jakauma H1 2024 lopussa

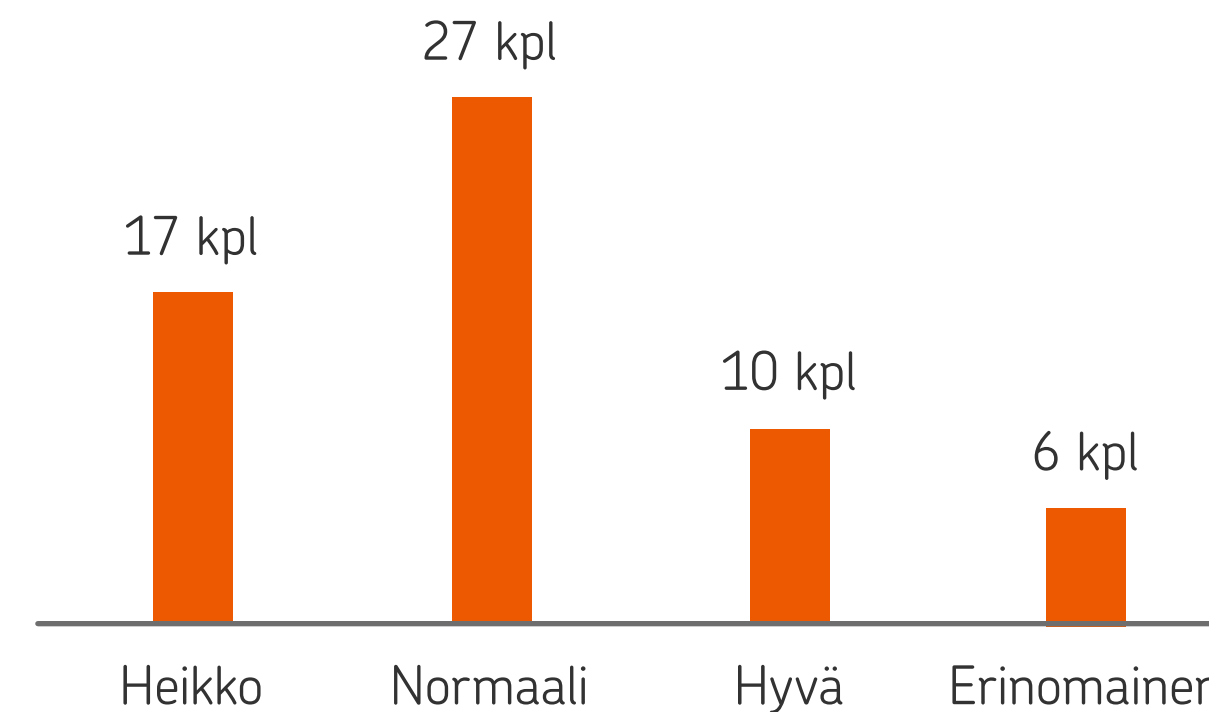
Vaikuttamiskeskusteluiden maantieteellinen jakauma painottui 2024 ensimmäisellä vuosipuoliskolla pääasiassa pohjoisamerikkalaisiin yrityksiin, mutta vuoteen 2023 nähden eurooppalaisten ja aasialaisten yritysten osuus vaikuttamiskeskusteluista kasvoi. Suomalaisia yrityksiä ei ollut normirikkomuksista johtuvien vaikuttamiskeskusteluiden piirissä. Toimialoista harkinnanvaraiset kulutustuotteet sekä terveydenhuolto olivat eniten edustettuina normirikkomuksesta johtuvissa vaikuttamiskeskusteluissa. Harkinnanvaraisten kulutustuotteiden osalta rikkomukset liittyivät yleisimmin työntekijöiden oikeuksiin, kuten yhdistymisvapauteen tai työturvallisuuteen. Puolestaan terveydenhuoltoalalla yleinen rikkomustyyppi liittyi tuoteturvallisuuteen liittyviin epäkohtiin, jossa edustettuna olivat etenkin lääkeyhtiöt.

Kuvio 5. Yhtiön edistyminen vaikuttamisprosessissa H1 2024 lopussa

Kuvio 6. Yhtiön vastausaste vaikuttamisprosessissa H1 2024 lopussa

Kuvion 5 edistyminen kuvaa siitä, onko yrityksen toiminnassa havaittu edistymistä normirikkomuksen korjaamiseksi. Vastausasteella puolestaan tarkoitetaan sitä, kuinka yhtiö on kommunikoinut ja vastannut yhteydenottoihin vaikuttamisprosessin aikana. Hyvänä osoituksena vaikuttamiskeskusteluiden hyödyllisyydestä voidaan pitää sitä, että hyvin tai erinomaisesti edistyneitä yhtiöitä on enemmän kuin heikosti suoriutuneita. Tämä antaa viitteitä siitä, että yhtiöt pääsääntöisesti ottavat havaitut normirikkomukset toiminnassaan vakavasti huomioon ja pyrkivät parantamaan niihin liittyviä käytäntöjään. Vastaavasti vuoteen 2023 verrattuna yhtiöiden vastausaste vaikuttamiskeskusteluissa on hieman heikentynyt, sillä yhteydenottoihin heikosti vastanneiden osuus on kääntynyt suuremmaksi kuin hyvin tai erinomaisesti vastanneiden.

1.1.2 Salkunhoitajien käymät keskustelut yhtiöiden kanssa

Kansainvälisten normirikkomusten seurannan ja vaikuttamisen lisäksi pidämme yllä vuoropuhelua yhtiöiden kanssa lukuisista muista aiheista. Salkunhoitajat voivat tavata yhtiöiden edustajia ja hankkia lisätietoa muun muassa yhtiön strategian toteutuksesta, yhtiön operatiivisesta toiminnasta sekä olennaisista vastuullisuuskysymyksistä. Mikäli OP:n rahastot omistavat merkittävän omistusosuuden yhtiöstä tai ovat merkittävä velkoja, salkunhoitajat voivat tapaamisissa esittää näkemyksensä yhtiölle esimerkiksi strategisista valinnoista, investoinneista tai pääomarakenteesta. Raportointijakson aikana yhtiötapaamisia oli yhteensä 290. Lähes kaikissa yhtiötapaamisissa (260 tapaamisessa) käsiteltiin yksityiskohtaisemmin vastuullisuusteemoja. Sosiaaliseen vastuuseen liittyviä kysymyksiä käsiteltiin alkuvuonna 2024 108 yhtiö-

tapaamisessa ja ympäristöaiheisia asioita käsiteltiin 190 yhtiötapaamisessa. Hyvään hallintotapaan liittyviä asioita käytiin läpi 48 yhtiötapaamisessa. Osassa tapaamisista käsiteltiin useampia teemoja.

1.1.3 Ilmastovaikuttaminen

Vuodesta 2023 alkaen OP:n rahastojen suorien osake- ja korkorahastojen sijoitusten osalta toteutetaan kohdennettua ilmastovaikuttamista tunnistettujen korkean ilmatoriskin¹ omaavien sijoituskohteiden osalta. Vaikuttamisen tavoitteena on, että näillä yrityksillä on Pariisin ilmastopöytäkirjaan perustuva päästövähennyssuunnitelma. Ilmastovaikuttamisen tavoitteemme on päivitetty lokakuussa 2024 vastaamaan uutta ilmastotavoitteiden välitavoitetta. Tavoitteena on vaikuttamisen kohteeksi identifioitujen yhtiöiden nettonolla tai mukautumassa tai mukautuneet nettonollapolulle, tai ovat

vaikuttamistoimenpiteen alla 2025 loppuun mennessä. Tätä kohdennettua ilmastovaikuttamista toteutettiin joko (1) yhtiökokousäänestämisen, (2) suorien dialogien tai (3) yhteisvaikuttamisaloitteiden kautta, joissa olemme mukana aktiivisessa roolissa kyseisen yhtiön osalta. Tavoitteena on, että vuoden 2025 loppuun mennessä kaikki kohdelistan tunnistetut, korkean ilmatoriskin omaavat sijoituskohteet ovat jonkin edellä mainitun vaikuttamistoimenpiteen alla. Vaikuttamisen kohteena olevat yhtiöt määritellään ja yhtiölistasta tarvittaessa päivitetään vuosittain.

Vuoden 2024 ensimmäisen vuosipuoliskon lopulla ilmastovaikuttamisen piirissä oli yhteensä 76 yhtiötä ja OP jatkoi vaikuttamistoimenpiteitään yhtiökokousäänestämisen ja Climate 100+ yhteisvaikutusaloitteen avulla. Yhtiökokousäänestämisen osalta OP:n rahastot olivat mukana puoltamassa päästöväh-

nystavoitteiden asetantaan sidonnaisia osakkeenomistajien ehdotuksia sekä vastustamassa valittujen tai tietyissä tapauksissa kaikkien hallitusten jäsenten uudelleenvalintaa, johtuen hallituksen ja johdon riittämättömistä toimista yhtiön ilmastotavoitteiden ja -toimien suhteen.

Fortum Oyj:n osalta, joka myös lukeutuu ilmastovaikuttamisen strategian piiriin, olemme olleet Climate Action 100+ aloitteen 'Lead Investor' -työryhmässä alkuvuodesta 2023 alkaen. Lisäksi alkuvuodesta 2024 aloitimme suoran dialogin kahteen yhtiöön. Seuraavien 8 yhtiön osalta OP:n rahastot hyödynsivät äänioikeuttaan ja käyttivät yhtiökokousäänestämistä vaikuttamismenetelmänä ilmastotavoitteiden asetannan suhteen.*

¹ Yhtiöt, joiden päästöt muodostavat 70 % OP-Rahastoyhtiö Oyj:n hallinnoimien suorien osake- ja korkorahastojen rahoitetuista päästöistä.

Taulukko 2. OP:n ilmastovaikuttamisen alaisena olevat yhtiöt, joihin olemme vaikuttaneet yhtiökokousäänestämisen kautta keväällä 2024

Yhtiö	Selite	Äänestystulos
Berkshire Hathaway, Inc.	OP pidättäytyi äänestämästä hallituksen jäsenen uudelleenalinnan puolesta. Kyseinen jäsen on tarkastusvaliokunnan puheenjohtajana yhtiön ilmatoriskien hallinnasta päävastuussa oleva henkilö. Vastustava kanta johtui siitä, että yhtiö ei ole linjassa 2050 nettonollatavoitteiden ja -sitoumusten kanssa.	Hallituksen jäsen uudelleenalittiin 86,2 % ääniosuudella.
Exxon Mobil Corporation	OP äänesti hallituksen puheenjohtajan (joka toimii myös yhtiön toimitusjohtajana) sekä neljän muun jäsenen uudelleenalintaa vastaan, sillä yhtiö ei ole linjassa 2050 nettonollatavoitteiden ja -sitoumusten kanssa.	Kyseiset hallituksen jäsenet uudelleenalittiin noin 91–96 % ääniosuuksilla.
Marathon Petroleum Corporation	OP vastusti kahden hallituksen jäsenen uudelleenalintaa, jotka on nimetty ilmatoriskistä vastuussa oleviksi henkilöiksi. Vastustava kanta johtui siitä, että yhtiö ei ole linjassa 2050 nettonollatavoitteiden ja -sitoumusten kanssa.	Kumpikin hallituksen jäsen uudelleenalittiin noin 90–94 % ääniosuuksilla.
NextEra Energy, Inc.	OP vastusti tarkastusvaliokunnan puheenjohtajana toimivan hallituksen jäsenen uudelleenalintaa, sillä yhtiö ei ole linjassa 2050 nettonollatavoitteiden ja -sitoumusten kanssa.	Hallituksen jäsen uudelleenalittiin 94,3 % ääniosuudella.
Phillips 66	OP vastusti hallituksen puheenjohtajan (joka toimii myös yhtiön toimitusjohtajana) sekä kolmen muun ilmatoriskistä vastuussa olevan hallituksen jäsenen uudelleenalintaa. Vastustava kanta johtui siitä, että yhtiö ei ole linjassa 2050 nettonollatavoitteiden ja -sitoumusten kanssa.	Hallituksen jäsen uudelleenalittiin noin 90–93 % ääniosuuksilla.
Shell PLC	OP äänesti hallituksen puheenjohtajan uudelleenalintaa vastaan, sillä yhtiön ESG-riskien, mukaan lukien ilmatoriskien hallinta on heikolla tasolla. Hallituksen puheenjohtaja on pääasiallisessa vastuussa yhtiön ilmatoriskien hallinnassa.	Hallituksen puheenjohtaja uudelleenalittiin 90,2 % ääniosuudella.
Total Energies SE	OP vastusti hallituksen puheenjohtajan (joka toimii myös yhtiön toimitusjohtajana) valintaa, sillä yhtiön ESG-riskien hallinta on heikolla tasolla mm. vakavien ESG-ristiriitaisuuksien myötä. Lisäksi OP vastusti yhtiön ilmastosiirtymäsuunnitelmaa, sillä se ei tarjoa selkeää polkua kohti hiilineutraaliutta.	Hallituksen puheenjohtaja uudelleenalittiin 75,7 % ääniosuudella. Ilmastosiirtymäsuunnitelma hyväksyttiin 79,7 % ääniosuudella.
Valero Energy Corporation	OP äänesti ilmatoriskistä vastuussa hallituksen jäsenen uudelleenalintaa vastaan, sillä yhtiö ei ole linjassa 2050 nettonollatavoitteiden ja -sitoumusten kanssa.	Hallituksen jäsen uudelleenalittiin noin 91,2 % ääniosuudella.

1.2 Osallistuminen ja äänioikeuden käyttäminen yhtiökokouksissa

OP-Rahastoyhtiön rahastot osallistuvat kotimaisiin ja ulkomaisiin yhtiökokouksiin. Yhtiökokousten osalta OP-Rahastoyhtiö Oy:n hallitukselle raportoidaan vähintään kaksi kertaa vuodessa toteutetuista toimista yhtiökokouksissa. Rahastot noudattavat kotimaisissa yhtiökokouksissa Arvopaperimarkkinayhdistyksen listayhtiöiden hallinnointikoodia. OP Varainhoidon ESG-asiantuntijat yhdessä salkunhoitajien kanssa valmistelevat kotimaisiin yhtiökokouksiin yhtiökokouskannat. OP-Rahastoyhtiö Oy:n hallitus on valtuuttanut rahastoyhtiön sijoituksista vastaavat salkunhoitajat päättämään OP:n rahastojen äänioikeuden käyttämisestä yhtiökokouksissa. Valmistelun perusteella päätetyt yhtiökokouskannat laitetaan tiedoksi OP-Rahastoyhtiön toimitusjohtajalle, joka

tarvittaessa osallistuu päätösesityksiä koskevaan keskusteluun. OP-Rahastoyhtiön toimitusjohtaja puolestaan tarpeen vaatiessa vie päätösesitykset käsiteltäväksi OP-Rahastoyhtiön hallitukseen. Mikäli tietyn yhtiön yhtiökokouksen osalta havaitaan eturistiriita OP Ryhmän muiden yhteisöjen kanssa, äänioikeuden käyttämisestä päättää OP-Rahastoyhtiön hallituksen riippumaton jäsen.

Ulkomaisten yhtiökokousten osalta OP-Rahastoyhtiön rahastot käyttävät valtakirjaneuvonantajaa Institutional Shareholder Services Inc. (ISS) ja noudattavat ISS:n Sustainability -äänestyspolitiikkaa, jonka linja vastuullisuuskysymyksissä on tavanomaista äänestyspolitiikka tiukempi. ISS:n äänestyspolitiikat ovat

julkisia. [Linkki ISS:n äänestyspolitiikoihin.](#) ISS:n yksityiskohtaiset äänestyspolitiikat hyväksytetään vuosittain alkuvuoden aikana OP-Rahastoyhtiö Oy:n hallituksessa. OP-Rahastoyhtiö Oy:n hallitus on valtuuttanut OP Varainhoidon ESG-asiantuntijat lähettämään äänestysohjeet kansainvälisiin yhtiökokouksiin.

1.2.1 Kotimaiset yhtiökokoukset

OP:n rahastojen omistusosuudet ovat tyypillisesti suurimpia suomalaisissa yhtiöissä. OP:n rahastot osallistuvat aktiivisesti kotimaisten pörssilistattujen yhtiöiden yhtiökokouksiin ja ylimääräisiin yhtiökokouksiin. Kotimaisten yhtiöiden yhtiökokouksissa osallistumiskriteereinä käytetään omistusosuutta yhtiöissä, yhtiöiden osuutta rahaston sijoituksissa sekä kokousten yleistä merkittävyyttä. OP:n rahastot osallistuvat aktiivisesti myös ulkomaisten pörssilistattujen yhtiöiden yhtiökokouksiin ja ylimääräisiin yhtiökokouksiin.

OP-Rahastoyhtiö Oy:n hallitus on valtuuttanut rahastoyhtiön sijoituksista vastaavat salkunhoitajat päättämään OP:n rahastojen äänioikeuden käyttämisestä yhtiökokouksissa. Osallistuttujen yhtiö-

kokousten osalta tehdään OP Varainhoi-
dossa kunkin yhtiön osalta taustaselvitys,
jonka kyseiset salkunhoitajat hyväksyvät.
Yhtiökokousselvitykset tehdään noudat-
taen Arvopaperimarkkinayhdistyksen
listayhtiöiden hallinnointikoodia.

OP-Rahastoyhtiön hallinnoimat rahastot osallistuivat 2023 toisen vuosipuoliskon ja 2024 ensimmäisen vuosipuoliskon aikana yhteensä 52 suomalaiseen yhtiökokoukseen. Yhtiökokouksiin osallistuttiin äänestämällä ennakkoon.

OP-Rahastoyhtiön Suomeen keskittyviin rahastoihin lukeutuvat seuraavat rahastot:

- OP-Suomi -sijoitusrahasto
- OP-Suomi-Pienyhtiöt -sijoitusrahasto
- OP-Suomi Indeksi -sijoitusrahasto

Taulukko 3. Suomalaiset yhtiökokoukset, joissa OP-Rahastoyhtiö poikkesi hallituksen äänestys-suosituksesta

Kamux Corp	OP vastusti toimielinten palkitsemispolitiikan ja -raportin hyväksymistä. Näkemyksemme mukaan yhtiön palkitsemiskäytännöt eivät vastaa yleistä markkinakäytäntöä, sillä toimitusjohtajan pitkän aikavälin palkitsemisohjelma ei huomioi riittävästi pitkän aikavälin tavoitteita. Asiakohdissa ei vaadittu äänestystä, joten politiikka ja raportti tulivat hyväksytyksi.
Kone Oyj	OP vastusti toimielinten palkitsemispolitiikan ja -raportin hyväksymistä. Näkemyksemme mukaan yhtiön palkitsemiskriteerit sekä raportoinnin läpinäkyvyys eivät vastaa yleistä markkinakäytäntöä. Viime vuosien aikana olimme käyneet yhtiön kanssa aiheesta keskustelua, mutta tehdyistä parannuksista huolimatta edistystä ei ole näkemyksemme mukaan tapahtunut riittävän paljon. Asiakohdissa ei vaadittu äänestystä, joten politiikka ja raportti tulivat hyväksytyksi.
Musti Group	Musti Group oli yhtiökokouksen aikana julkisen ostotarjouksen kohteena, ja ostajakonsortioon kuului myös yhtiön hallituksen jäseniä. OP ilmaisi vastustavansa yhtiön hallituksen jäsenten uudelleevalintaa, sillä näkemyksemme mukaan he eivät olleet ostotarjouksen vuoksi enää riippumattomia yhtiöstä. Asiakohdassa ei vaadittu äänestystä, joten hallituksen jäsenet tulivat uudelleevalituiksi.

OP-Rahastoyhtiö oli yhteydessä 25 yhtiön kanssa yhtiökokouskauden aikana yhtiökokouksissa käsiteltäviin asiakoh-
tiin liittyen. Valtaosa yhteydenotoista koski toimielinten palkitsemista, jossa huomiomme kiinnittyi etenkin palkitsemisraportoinnin läpinäkyvyyteen ja palkitsemisen kriteereihin. Erityisesti toimitusjohtajien pitkän aikavälin palkitsemisohjelmien osalta tarkastelimme sitä, että palkitseminen perustui riittävän pitkän aikavälin tavoitteisiin. Palkitsemisen lisäksi olimme yhteydessä yhtiöihin muun muassa osakeantivaltuutusten ja optio-ohjelmien osalta.

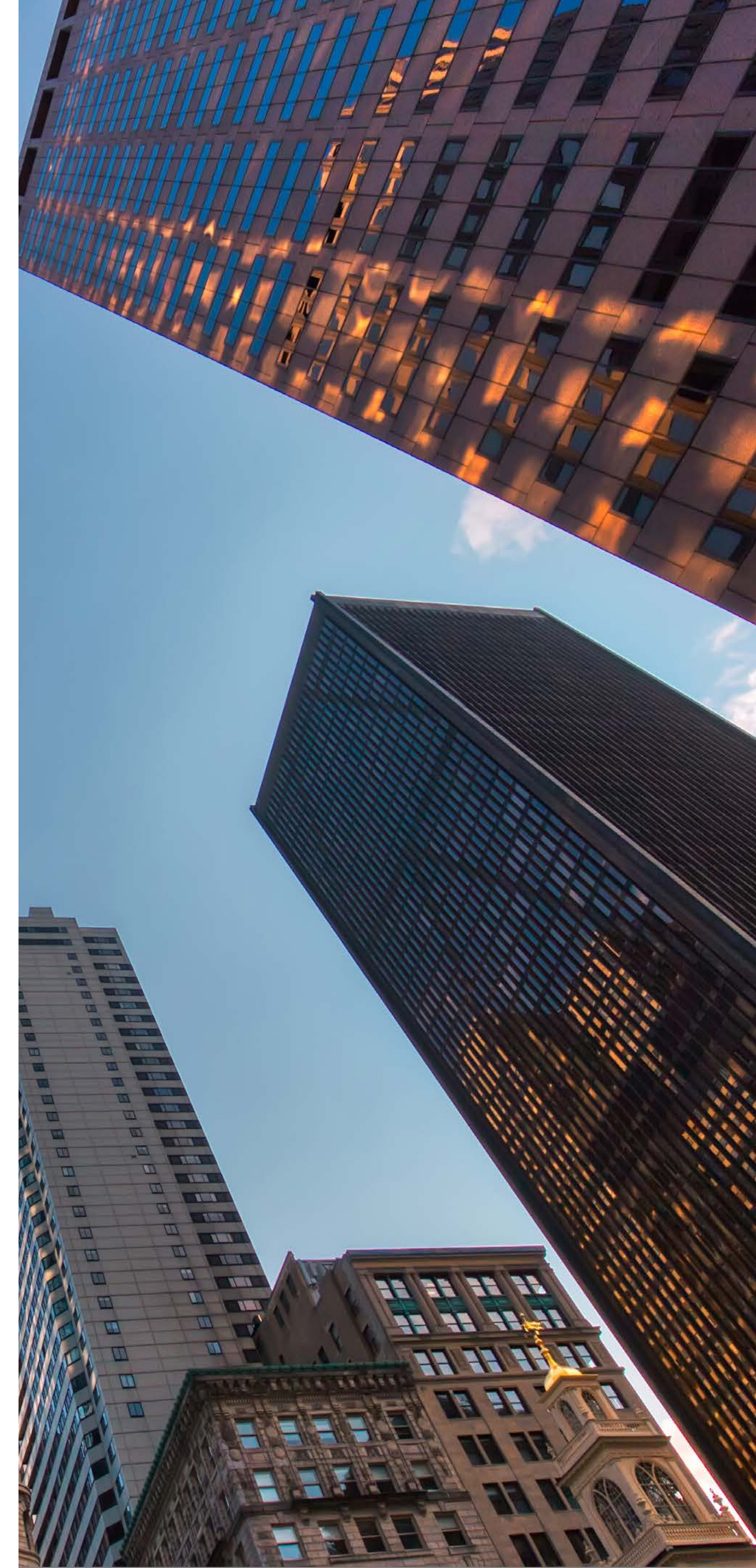
1.2.2 Ulkomaiset yhtiökokoukset

Ulkomaisten pörssilistattujen yhtiöiden yhtiökokouskäytännöt vaihtelevat maittain osallistumiseen liittyvien hallinnollisten käytäntöjen suhteen. Ulkomaisten yhtiöiden yhtiökokouksiin osallistutaan markkinoilla, joilla osallistuminen on kustannustehokasta sekä ottaen huomioon yhtiöiden osuuksia rahaston sijoituksissa.

Kuten edellä mainittiin, OP-Rahastoyhtiö Oyj käyttää valtakirjaneuvonantaja ISS:ää ulkomaisissa yhtiökokouksissa. OP-Rahastoyhtiön hallinnoimat sijoitusrahastot äänestivät vuoden 2023 toisella vuosipuoliskolla ja vuoden 2024 ensimmäisenä vuosipuoliskolla yhteensä 942 yhtiökokouksessa, joissa äänestettyjen yhtiökokouksesityksien lukumäärä oli yhteensä 13 248. Ensimmäisen vuosipuoliskon aikana äänestettiin seuraavilla markkinoilla: Alankomaat, Australia, Belgia, Bermuda, Caymansaaret, Espanja, Hongkong, Irlanti, Japani, Jersey, Kanada, Kiina, Luxembourg, Ranska, Saksa, Singapore, UK ja Yhdysvallat.

Seuraavat 22 rahastoa äänestivät ulkomaisissa yhtiökokouksissa kevään aikana:

- OP-Aasia Indeksi -sijoitusrahasto
- OP-Amerikka Arvoyhtiöt -sijoitusrahasto
- OP-Amerikka Indeksi -sijoitusrahasto
- OP-Amerikka Kasvu -sijoitusrahasto
- OP-Amerikka Pienyhtiöt -sijoitusrahasto
- OP-Eurooppa Arvoyhtiöt -sijoitusrahasto
- OP-Eurooppa Indeksi -sijoitusrahasto
- OP-Eurooppa Pienyhtiöt-sijoitusrahasto
- OP-Eurooppa Osinkoyhtiöt -sijoitusrahasto
- OP-Ilmasto -sijoitusrahasto
- OP-Japani-sijoitusrahasto
- OP-Japanin Tähdet -sijoitusrahasto
- OP-Kestävä Hyvinvointi - sijoitusrahasto
- OP-Kestävä Maailma -sijoitusrahasto
- OP-Kiina-sijoitusrahasto
- OP-Reaaliomaisuusyhtiöt-sijoitusrahasto
- OP-Maailma Indeksi -sijoitusrahasto
- OP-Puhdas Vesi -sijoitusrahasto
- OP-Tavoiterahasto 2 -sijoitusrahasto
- OP-Tavoiterahasto 3 -sijoitusrahasto
- OP-Tavoiterahasto 4 -sijoitusrahasto
- OP-Vähähiilinen Maailma -sijoitusrahasto

OP:n rahastot äänestivät keväällä yhteensä 19 maassa Suomen ulkopuolella. Äänestyksiin sisältyi 83 ympäristöön liittyvää ehdotusta ja 201 ihmisoikeuksiin ja sosiaaliseen vastuuseen liittyvää ehdotusta.

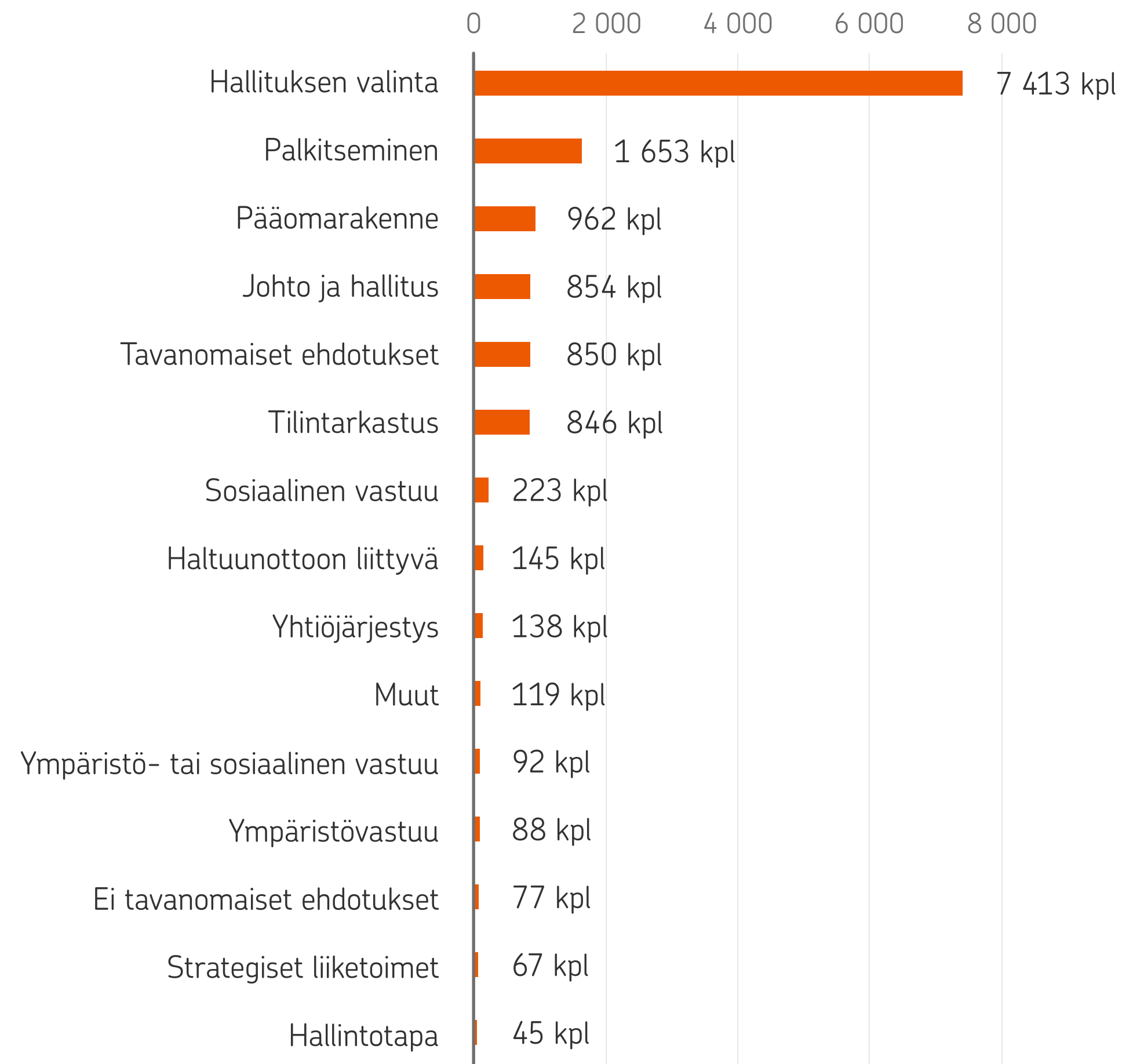
Vaikka ympäristö- ja yhteiskunnalliset aiheet olivat edelleen suuressa roolissa monien ulkomaisten yhtiökokosten esityslistoilla, niihin liittyviä osakkeenomistajien ehdotuksia oli kuitenkin ehdotusten kokonaismäärään suhteutettuna 2024 ensimmäisellä vuosipuoliskolla vähemmän kuin vuonna 2023. Lisäksi tuloksista voitiin havaita, että ympäristö- ja yhteiskunta-aiheiset osakkeenomistajien ehdotukset saivat keskimäärin pienempiä kannatusosuuksia vuoden 2024 ensimmäisenä vuosipuoliskolla kuin vuonna 2023. Tästä huolimatta yhtiökokouskaudella nähtiin jälleen myös tiukkoja sekä paljon kannatusta keränneitä osakkeenomistajien ehdotuksia. Esimerkiksi eräs yleinen ja myös hyvin kannatusta kerännyt osakkeenomistajien ehdotuksen aihe liittyi yritysten tekemän poliittisen lobbauksen (kuten ilmastolobbyauksen) läpinäkyvyyden parantamiseen. Muita yrityskohtaisia esimerkkejä ympäristö- ja yhteiskunta-aiheisista OP:n äänestyskannoista on mainittu Taulukossa 4.

Taulukko 4. Yhtiökohtaisia esimerkkejä kevään 2024 yhtiökokouskauden vastuullisuusteemaisista ehdotuksista

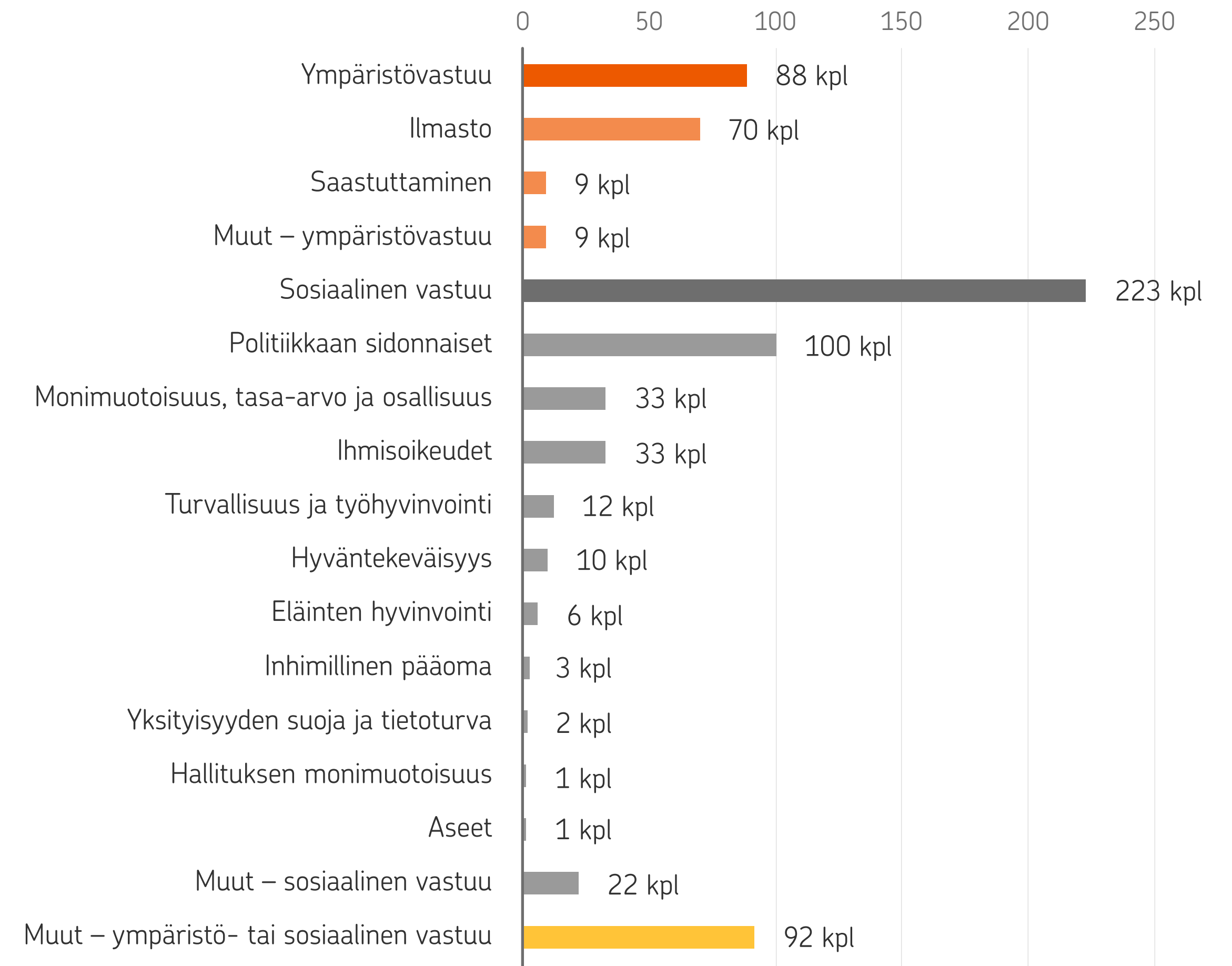
American Tower Corporation	OP äänesti osakkeenomistajan ehdotuksen puolesta, jonka mukaan yhtiön tulisi raportoida sukupuolten välisistä palkkaeroista yhtiössä. Ehdotus sai 49,2 % kannatuksen osakkeenomistajilta.
Apple Inc.	OP äänesti osakkeenomistajan ehdotuksen puolesta, jonka mukaan yhtiön tulisi julkaista raportti siitä, kuinka se käyttää tekoälyä liiketoiminnossaan sekä laatia ja julkaista tekoälyn käytön eettiset periaatteet. Ehdotus sai 37,5 % kannatuksen osakkeenomistajilta.
Kinder Morgan, Inc.	OP äänesti osakkeenomistajan ehdotuksen puolesta, jonka mukaan öljy- ja kaasuputkityhtiö Kinder Morganin tulisi julkaista tavoitteet kasvihuonekaasupäästöjensä vähentämiseksi. Ehdotus sai 31,3 % kannatuksen osakkeenomistajilta.
McDonald's Corporation	OP äänesti osakkeenomistajan ehdotuksen puolesta, jonka mukaan yhtiön tulisi julkaista tarkemmat tiedot eläinten hyvinvointiin tähtäävistä aloitteistaan, sekä erityisesti siipikarjan hyvinvoinnin mittareista, jotka ovat ainoastaan yhtiön sisäisessä käytössä. Ehdotus sai 35,5 % kannatuksen osakkeenomistajilta.
Meta Platforms, Inc.	OP äänesti osakkeenomistajan ehdotuksen puolesta, jonka mukaan yhtiön tulisi raportoida siitä, kuinka se huomioi sosiaalisen median alustoillaan lasten turvallisuuden ja kuinka se pyrkii vähentämään alustojen aiheuttamia lapsiin kohdistuvia haittavaikutuksia. Ehdotus sai 18,5 % kannatuksen osakkeenomistajilta.
NextEra Energy, Inc.	OP äänesti osakkeenomistajan ehdotuksen puolesta, jonka mukaan yhtiön tulisi raportoida ilmastolobbyauksestaan. Ehdotuksen jättäneen tahon mukaan yhtiön epäsuora lobbaustoiminta on ristiriidassa asetetun nettonollatavoitteen kanssa. Ehdotus sai 32,5 % kannatuksen osakkeenomistajilta.
PepsiCo, Inc.	OP äänesti osakkeenomistajan ehdotuksen puolesta, jonka mukaan yhtiön tulisi suorittaa toimitusketjussaan analyysi luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen aiheuttamista riskeistä, ja raportoida tämän analyysin tulokset. Ehdotus sai 18,4 % kannatuksen osakkeenomistajilta.
Woodside Energy Corp	OP äänesti öljy-yhtiö Woodside Energyn energiasiirtymän edistymistä ja ilmastosiirtymäsuunnitelmaa koskevan raportin hyväksymistä vastaan. Syy vastustavaan kantaan oli se, että yhtiön ilmastosiirtymäsuunnitelma ei ollut riittävän kunnianhimoinen, sillä esimerkiksi yhtiön asettama nettonollatavoite on ainoastaan pyrkimys, eikä yhtiöllä ole todellisia suunnitelmia Scope 3-päästöjensä vähentämiseksi. 58,4 % osakkeenomistajista vastusti raportin hyväksymistä, jonka myötä ehdotus hylättiin.

Kuvio 8. Yhtiökokouksesityksien aiheet
H2 2023 – H1 2024 välisenä aikana

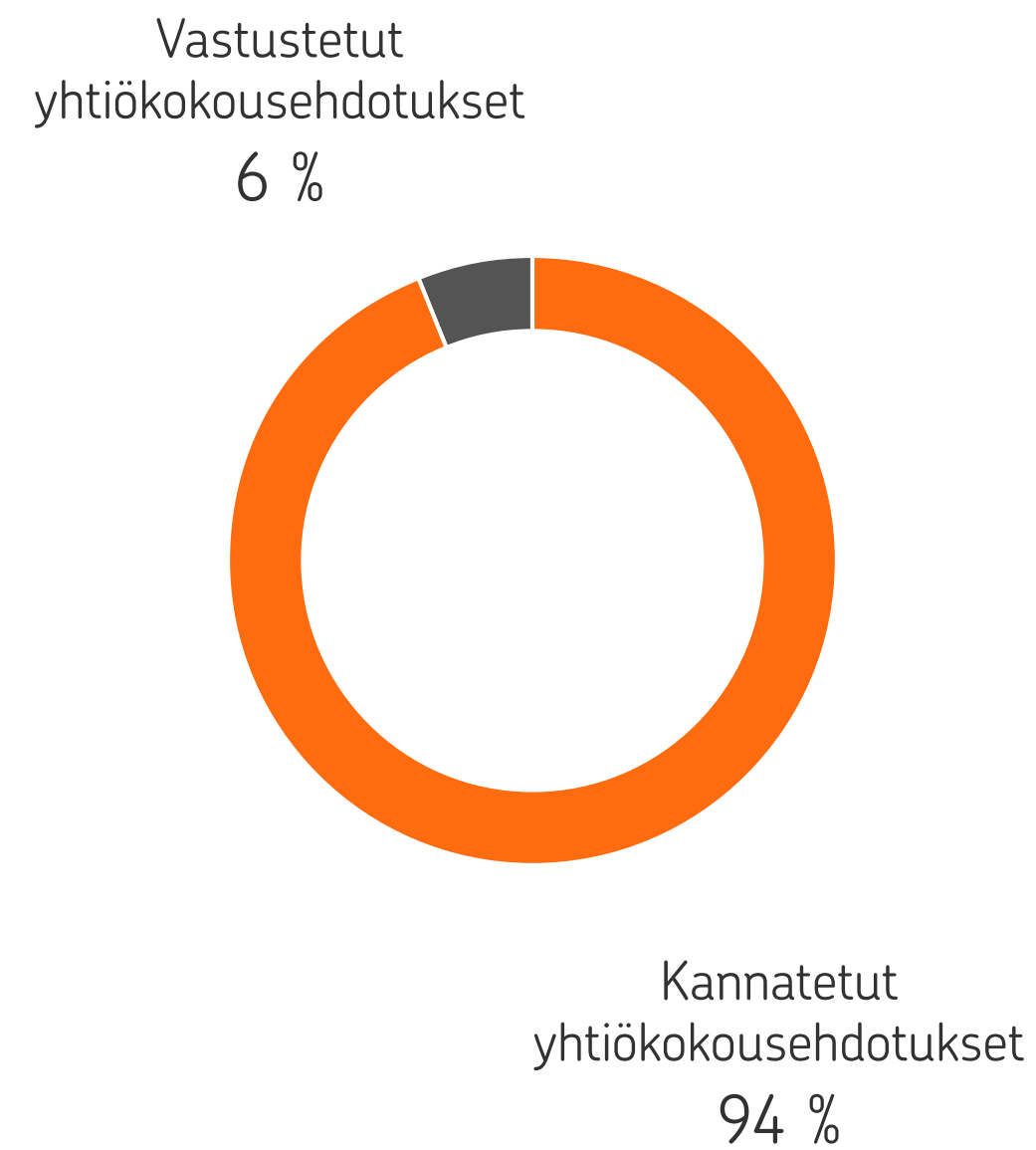
Kuvio 9. Ympäristö- ja sosiaaliseen vastuuseen
liittyvät yhtiökokouksesitykset

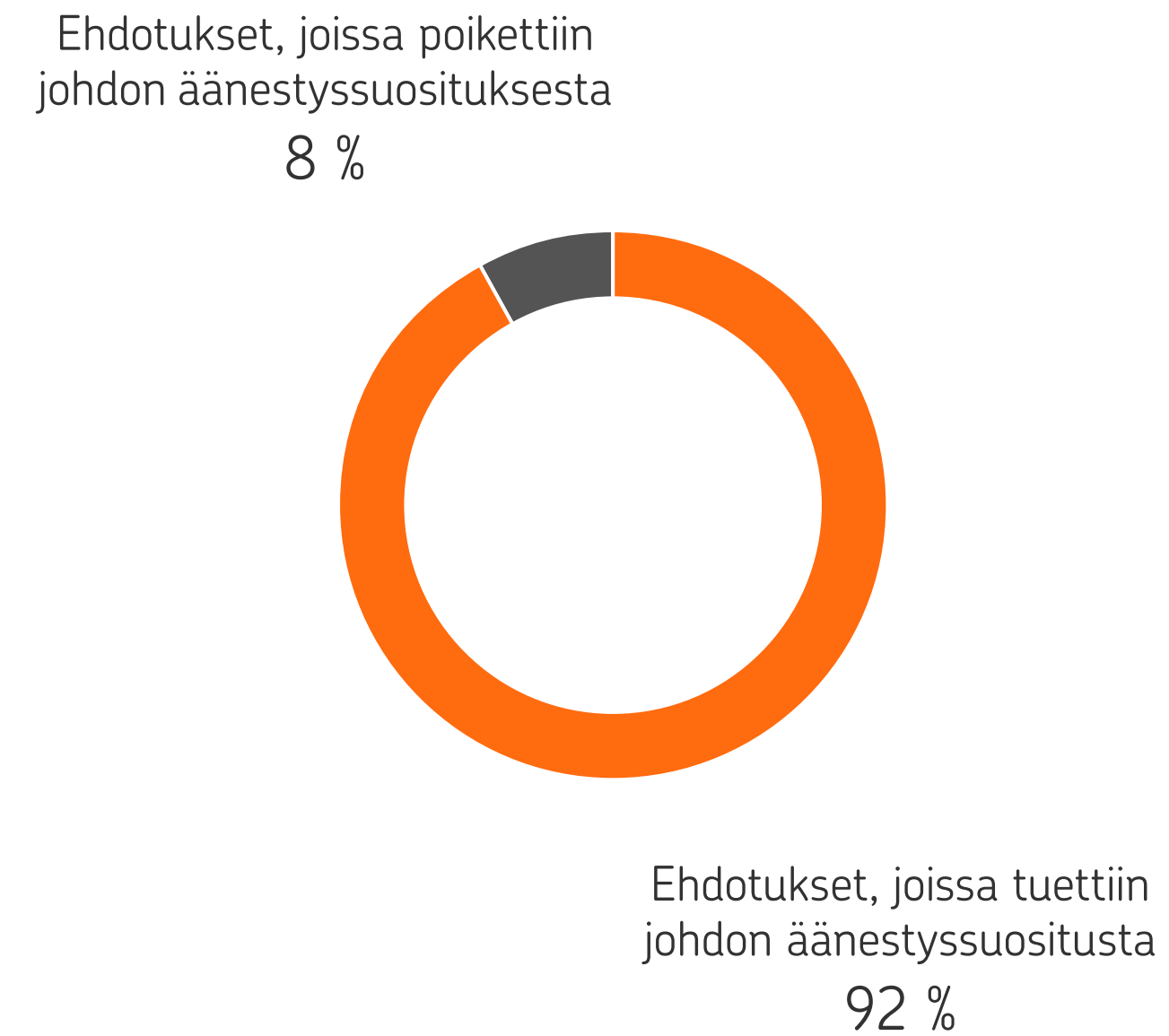

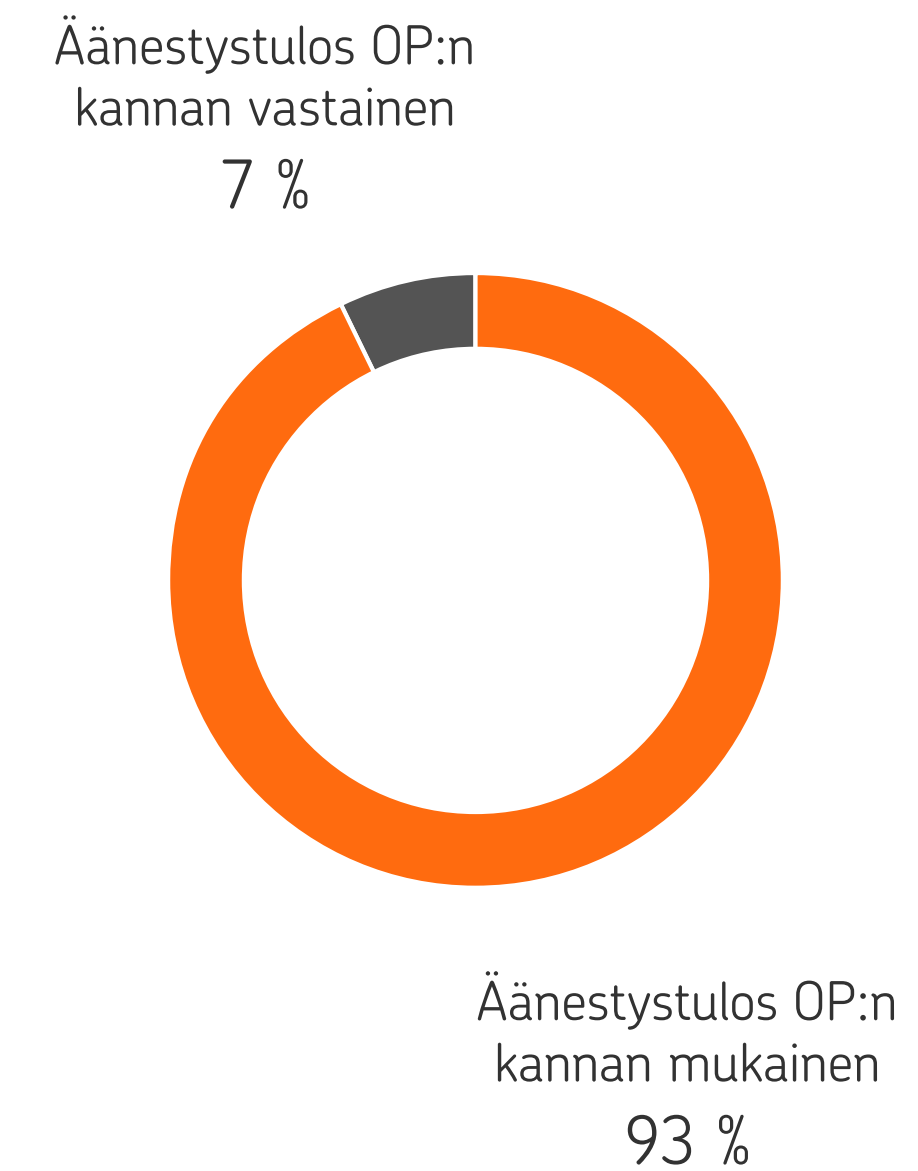
Kuvio 10. OP:n yhtiökokouskannat H2 2023 – H1 2024 välisenä aikana

Kuvio 11. OP:n yhtiökokouskantojen suhde johdon äänestys-suositukseen H2 2023 – H1 2024 välisenä aikana

Kuvio 12. Yhtiökokousten äänestystulokset suhteessa OP:n rahastojen kantaan H2 2023 – H1 2024 välisenä aikana

1.2.3 Muu vaikuttaminen ja vuoropuhelu sidosryhmien kanssa

Muussakin vaikuttamisessa, kuten teemavaikuttamisessa sekä vastuullisuusaloitteissa, OP Varainhoito edustaa valtuutettuna muita OP:n rahastoja.

Yhtiökohtaisten vaikuttamistoimenpiteiden lisäksi vaikutamme osallistumalla sijoittajien yhteisiin aloitteisiin. Sijoittajien yhteiset aloitteet voivat liittyä esimerkiksi siihen, että sijoittajat vaativat yrityksiä asettamaan tieteeeseen perustustuvat päästövähennystavoitteet tai aloittamaan raportoimaan tai parantamaan raportointiaan yhtiöille olennaisista ilmatoriskeistä. Myös edellä mainittu

temaattinen vaikuttaminen voi tapahtua yhteisvaikuttamisena. Vaikuttamista on kuvattu tarkemmin OP Varainhoidon ja OP Rahastoyhtiön Omistajaohjauksen periaatteissa. Vuoden 2024 ensimmäisen vuosipuoliskon aikana jatkoimme Climate Action 100+ aloitteen, The CDP Science Based Targets -kampanjan sekä IPDD-hankkeen tukemista. Climate Action 100+ aloitteen osalta toimimme 'Lead Investor'- roolissa Fortumin vaikuttamiskeskustelussa.

1.2.4 Nimitystoimikunnat

OP-Rahastoyhtiön hallinnoimien rahastojen edustajat ovat vuosittain edustaneet rahastoja muutaman suomalaisen yhtiön osakkeenomistajien nimitystoimikunnissa. Osakkeenomistajien nimitystoimikunta on vain osalla suomalaisista listayhtiöistä.

OP-Rahastoyhtiön edustaja valittiin seuraavien yhtiöiden osakkeenomistajien nimitystoimikuntaan osallistuen vuoden 2024 hallituskokoonpanoesityksen valmisteluun: Detection Technology Oyj, Exel Composites Oyj, Optomed Oyj, LeadDesk Oyj ja Kamux Corp.

2 OP-Rahastoyhtiö Oy

OP-Rahastoyhtiö Oy on OP Osuuskunnan kokonaan omistama tytäryhtiö. Se hoitaa OP Ryhmän omia sijoitusrahastoja ja vaihtoehtorahastoja. OP-Rahastoyhtiö Oy:n nimeämät salkunhoitajat toteuttavat omistajaohjausperiaatteita rahastoissa OP-Rahastoyhtiö Oy:n lukuun. OP Varainhoito toimii OP-Rahastoyhtiön hallinnoimien rahastojen salkunhoitajana ja osallistuu omistajaohjauksen periaatteiden täytäntöönpanoon ja seurantaan.

OP-Rahastoyhtiön osalta tiedot yhtiövaihtamisesta ja yhtiökokousohallistumisista on esitelty osiossa 1 OP Varainhoito Oy, minkä lisäksi OP-Rahastoyhtiön osalta tiedot julkaistaan [OP-Sijoitusrahastojen vuosikertomuksessa ja osavuosikatsauksessa](#). Lisäksi OP-Rahastoyhtiö on

julkaissut erillisen tiedoston op.fi:ssä, joka sisältää listan kokouksista, joihin on osallistuttu sekä toimet kussakin kokouksessa päätöksineen. Kyseinen tiedosto löytyy [vastuullisen sijoittamisen sivuilta](#) kohdasta Omistajaohjauksen periaatteet.

3 OP-Henkivakuutus Oy

OP-Henkivakuutus Oy (jäljempänä OP-Henkivakuutus) on OP Osuuskunnan kokonaan omis-tama henkivakuutus-osakeyhtiö. OP-Henkivakuutuksen omaisuuden- ja salkunhoitajana toimiva OP Varainhoito toteuttaa omistajaohjauksen periaatteita OP-Henkivakuutuksen lukuun ja näistä voi tarkemmin lukea kappaleesta 1. OP Varainhoito hoitaa vaikuttamistyön myös OP-Henkivakuutuksen puolesta. Yhtiövaikuttamisesta OP Varainhoidon osalta on kerrottu osiossa 1.1.

OP-Henkivakuutus osallistuu kotimaisiin yhtiökokouksiin ja ylimääräisiin yhtiökokouksiin, noudattaen kotimaisissa yhtiökokouksissa listayhtiöiden hallinnointikoodia. Äänestysohjeista sovitaan Vakuutusyhtiöiden sijoitukset -yksikön kanssa. Yhtiö pidättäytyy tarvittaessa äänestämisestä. Vakuutusyhtiöiden sijoitukset -yksikkö valitsee OP-Henkivakuutuksen osalta yhtiökokoukset, joihin osallistutaan.

3.1 Yhtiökokoukset

OP-Henkivakuutus osallistui vuoden 2024 aikana yhteensä 22 suomalaiseen yhtiökokoukseen.

Taulukko 5. OP-Henkivakuutus Oy:n yhtiökokousohallistumiset keväällä 2024

Yhtiö	Kokouspvm	Toiminta kokouksessa	Päätös
KONE Oyj B	29.2.2024	Vastustettiin esityslistan asia-kohtia 10 ja 11, ”Toimielinten palkitsemisraportin käsittely” ja ”Toimielinten palkitsemispolitiikan käsittely”, mutta ei vaadittu asiakohdissa äänestystä. Kannatettiin muita esityslistan asiakohtia.	Kaikki esityslistan asiakohdat hyväksyttiin
Wärtsilä Oyj Abp	7.3.2024	Kannatettiin kaikkia esityslistan asiakohtia	Kaikki esityslistan asiakohdat hyväksyttiin
QT Group Oyj	12.3.2024	Kannatettiin kaikkia esityslistan asiakohtia	Kaikki esityslistan asiakohdat hyväksyttiin
TietoEVRY Oyj	13.3.2024	Kannatettiin kaikkia esityslistan asiakohtia	Kaikki esityslistan asiakohdat hyväksyttiin
Kojamo Oyj	14.3.2024	Kannatettiin kaikkia esityslistan asiakohtia	Kaikki esityslistan asiakohdat hyväksyttiin
Orion Oyj B	20.3.2024	Kannatettiin kaikkia esityslistan asiakohtia	Kaikki esityslistan asiakohdat hyväksyttiin
Stora Enso Oyj R	20.3.2024	Kannatettiin kaikkia esityslistan asiakohtia	Kaikki esityslistan asiakohdat hyväksyttiin
Valmet Oyj	21.3.2024	Kannatettiin kaikkia esityslistan asiakohtia	Kaikki esityslistan asiakohdat hyväksyttiin
Fortum Oyj	25.3.2024	Kannatettiin kaikkia esityslistan asiakohtia	Kaikki esityslistan asiakohdat hyväksyttiin

3.2 Nimitystoimikunnat

Yhtiö	Kokouspvm	Toiminta kokouksessa	Päätös
SRV Yhtiöt Oyj	25.3.2024	Kannatettiin kaikkia esityslistan asiakohtia	Kaikki esityslistan asiakohdat hyväksyttiin
Terveystalo Oyj	26.3.2024	Kannatettiin kaikkia esityslistan asiakohtia	Kaikki esityslistan asiakohdat hyväksyttiin
Kesko Oyj B	26.3.2024	Kannatettiin kaikkia esityslistan asiakohtia	Kaikki esityslistan asiakohdat hyväksyttiin
Konecranes Oyj A	27.3.2024	Kannatettiin kaikkia esityslistan asiakohtia	Kaikki esityslistan asiakohdat hyväksyttiin
Neste Oyj	27.3.2024	Kannatettiin kaikkia esityslistan asiakohtia	Kaikki esityslistan asiakohdat hyväksyttiin
Nokia Oyj	3.4.2024	Kannatettiin kaikkia esityslistan asiakohtia	Kaikki esityslistan asiakohdat hyväksyttiin
UPM-Kymmene Oyj	4.4.2024	Kannatettiin kaikkia esityslistan asiakohtia	Kaikki esityslistan asiakohdat hyväksyttiin
Elisa Oyj	12.4.2024	Kannatettiin kaikkia esityslistan asiakohtia	Kaikki esityslistan asiakohdat hyväksyttiin
Sanoma Oyj	17.4.2024	Kannatettiin kaikkia esityslistan asiakohtia	Kaikki esityslistan asiakohdat hyväksyttiin
Huhtamäki Oyj	25.4.2024	Kannatettiin kaikkia esityslistan asiakohtia	Kaikki esityslistan asiakohdat hyväksyttiin
Metso Corporati-on	25.4.2024	Kannatettiin kaikkia esityslistan asiakohtia	Kaikki esityslistan asiakohdat hyväksyttiin
Harvia Oyj	26.4.2024	Kannatettiin kaikkia esityslistan asiakohtia	Kaikki esityslistan asiakohdat hyväksyttiin
Cargotec Oyj B	30.5.2024	Kannatettiin kaikkia esityslistan asiakohtia	Kaikki esityslistan asiakohdat hyväksyttiin

OP-Henkivakuutusyhtiöllä on ollut edustaja SRV:n Yhtiöt Oyj:n ja Terveystalo Oyj:n nimitystoimikunnissa raportin kattamalla ajanjaksolla.

4 OP-Eläkesäätiö

OP-Eläkesäätiön sijoitustoiminnan tavoitteena on saavuttaa vähintään eläkevastuun kasvua vastaava tuotto. OP-Eläkesäätiö ei aktiivisesti osallistu yhtiökokouksiin. Osallistumisen arviointiin vaikuttavat omistusosuus yhtiössä, yhtiön osuus salkun sijoituksista sekä kokouksen yleinen merkittävyys. Osakesijoituksilla ei pyritä vaikuttamaan kohdeyhtiön toimintaan eikä aktiivinen omistajaohjaus ei OP-Eläkesäätiön toiminnassa merkittävässä roolissa. Omistaja-ohjauksen suuntaviivat on koottu [OP-Eläkesäätiön omistajaohjauksen periaatteet](#) -nimiseen asiakirjaan.

Vakuutusyhtiöiden sijoitukset -yksikkö valitsee OP-Eläkesäätiön osalta yhtiökokoukset, joihin osallistutaan. OP-Eläke-

säätiön omaisuudenhoitajana toimiva OP Varainhoito Oy toteuttaa omistajaohjausperiaatteita OP-Eläkesäätiön lukuun. OP Varainhoidon omistajaohjausperiaatteiden toteutumisesta voi lukea lisää kappaleesta 1. Osiossa kerrotaan tarkemmin mm. kohdeyhteisöjen osalta kansainvälisten normien seurannasta. OP Varainhoito hoitaa vaikuttamistyön myös OP-Eläkesäätiön puolesta.

OP-Eläkesäätiö ei ole osallistunut listattujen yhtiöiden yhtiökokouksiin raportin ajanjakson aikana.

Lisätietoja OP Varainhoidosta ja vastuuvapauslauseke

OP Varainhoito Oy (jäljempänä ”OP Varainhoito”) on OP Ryhmään kuuluva sijoituspalveluyritys. OP Varainhoito tarjoaa omaisuudenhoitopalveluita instituutioille ja muille yhteisöille sekä varakkaille yksityishenkilöille. OP Varainhoito toimii myös OP:n rahastojen salkunhoitajana sekä OP-Henkivakuutus Oy:n vakuutus-asiamiehenä. Sijoitussidonnaiset vakuutukset myöntää ja sijoituskorit omistaa OP-Henkivakuutus Oy. OP:n rahastoja hallinnoi OP-Rahastoyhtiö Oy. Tutustu ennen lopullisen sijoituspäätöksen tekemistä sijoituskohteen virallisiin asiakirjoihin, esimerkiksi rahaston avaintietoasia-

kirjaan ja rahastoesitteeseen. Rahastojen avaintietoasiakirja ja rahastoesite ovat saatavilla varainhoitajalta ja verkkosivulta (op.fi/rahastot) suomeksi ja ruotsiksi.

Tämä OP Varainhoidon laatima materiaali on yleistä markkinainformaatiota ja markkinointimateriaalia, joka ei täytä riippumattoman sijoitustutkimuksen edellytyksiä eikä siihen sovelleta kieltoja, jotka koskevat kaupankäyntiä ennen sijoitustutkimuksen julkaisua. OP Ryhmässä riippumatonta sijoitustutkimusta tuottaa OP Yrityspankki Oyj.

Esitys perustuu julkisiin lähteisiin ja informaatioon, joita OP Varainhoito pitää luotettavana. Tämä ei kuitenkaan sulje pois mahdollisuutta, että esitetyt tiedot eivät kaikilta osin olisi täydellisiä ja virheettömiä. OP Varainhoito tai sen palveluksessa oleva henkilökunta eivät vastaa esityksestä ja näiltä sivuilta saatavan muun informaation perusteella tehtyjen sijoituspäätösten taloudellisesta tuloksesta tai muista vahingoista, joita esityksestä saadun informaation käytöstä mahdollisesti aiheutuu.

Tätä esitystä ei tule pitää sijoitusneuvona, tarjouksena ostaa tai merkitä mitään arvopapereita, eikä kehotuksena yksittäisen sijoituksen toteuttamiseen. Sijoituspäätöksiä ei tule perustaa ainoastaan esityksessä annettuihin tietoihin. Yksittäisen rahoitusvälineen arvo nousee ja laskee markkinoiden kehityksen mukaan eikä historiallinen tuotto ei ole tae tulevasta kehityksestä.

Valokuvat: OP ja Adobe Stock